

Stockholm 29 januari 2025

Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem – Slutredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelse särskilda befogenheter (Ds 2024:26)

Utredningen har haft i uppdrag att utreda åtgärder som syftar till att säkerställa en trygg och säker miljö inom SiS ungdomshem och LVM-hem. De åtgärder som utredningen fått i uppdrag att överväga rör enbart olika typer av begränsningsåtgärder.

Av både svensk och internationell forskning framgår att personalens bemötande har starkt påverkar konfliktnivån inom institutionsvård. För att klara av att ge rätt bemötande krävs både erfarenhet, kunskap och färdigheter hos personalen. Dessutom finns det kunskap om att personal bör vara närvarande på ett aktivt sätt när klienter interagerar med varandra, att behandlingen behöver involvera familjen och att det behöver planeras för eftervård i ett tidigt skede. Dessa faktorer bidrar både till en lägre konfliktnivå och sannolikt bättre behandlingsresultat. MultiFunc som innehöll alla dessa delar avvecklade SiS för ett antal år sedan och på många av ungdomshemmen saknas dessa komponenter idag, inklusive en tillräckligt kompetent och erfaren personalgrupp som möter ungdomarna.

JO och IVO har bland annat konstaterat brister i form av otillåten användning av tvångsåtgärder, kränkande beteende från personalen och otillräcklig bemanning på SiS. Dessa och liknande uppgifter återkommer även i andra vittnesmål och rapporter.

Att åtgärda alla dessa brister kostar mycket pengar. Man måste höja både personaltätheten och kompetensen, sänka personalomsättningen och börja arbeta mer motiverande och behandlande.

SiS lyder under regeringen och grundfinansieras av staten. Ansvar för verksamheten och vilka behandlingsresultat den långsiktigt uppnår vilar alltså tungt på regeringen. Enligt den nya socialtjänstlagen som träder i kraft den 1 juli är SiS verksamhet socialtjänst. Av lagen framgår att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det är mycket svårt att se att dagens verksamhet uppfyller det kravet. Avser regeringen att höja både tryggheten och förbättra behandlingsresultaten krävs en omfattande kompetenssatsning.

Utredningen har identifierat vissa risker med de förslag man lägger fram och föreslår ett antal riktade åtgärder för att minska riskerna. Men Akademikerförbundet SSR saknar förslag som förbättra kompetensen reellt bland personal i det kliniska arbetet och som säkerställer personaltätheten. Utan en sådan satsning avstyrker Akademikerförbundet SSR förslagen om utökade befogenheter som utredningen lägger fram.

Förslagen i sig är väl genomarbetade och fullt rimliga i en verksamhet där man har lämplig personal med rätt kompetens och erfarenhet, där personalomsättningen är låg, där man har lämpliga lokaler och tillräckligt med personal för att arbeta aktivt med ungdomsgruppen och där användandet av tvångsåtgärder är lågt. Men där är vi inte idag.

Man kan konstatera att svensk tvångsvård för unga personer blir alltmer olik vården i våra nordiska grannländer. Vi har mest tvångsåtgärder och lägst kompetens hos personalen. Regeringen behöver göra en storsatsning och ge landet en tvångsvård värdigt ett välfärdsland.

6.7.1 Elektronisk övervakning för de som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget som, om det används som tänkt, kan ge de unga en högre grad av frihet än de skulle haft utan elektronisk övervakning. Förslaget bör följas upp. Så man kan se om fler ungdomar har fått möjlighet att vistas utanför institutionen med hjälp av den elektroniska övervakningen. Regleringen får inte bli ytterligare ett tvångsmedel som används på de som redan idag har viss rörelsefrihet.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Fredrik Hjulström
Socialpolitisk chef